

Олена КОЛІСНИК,

учитель початкових класів, учитель-методист,
учитель вищої кваліфікаційної категорії;

Олена ПЛИГАНЬ,

заступник директора з навчально-виховної роботи,
учитель-методист, учитель української мови і літератури
вищої кваліфікаційної категорії

(Білоцерківська спеціалізована школа I–III ст. № 1

з поглибленим вивченням слов'янських мов

Білоцерківської міської ради Київської обл.)

Людина починається з добра. Б.Грінченко “Украла” (скорочено) (Позакласне читання)

М е т а. Вчити правильно і свідомо читати текст уголос і мовчки, доводити свої міркування, формувати навички критичного мислення, розвивати творчі здібності учнів, вміння визначати головну думку твору, збагачувати словниковий запас, виховувати почуття добра, милосердя, критичного ставлення до своїх вчинків, співпраці.

О б л а д н а н н я: портрет Б.Грінченка, виставка його творів, кольорові стрічки, іграшковий мікрофон, кольорові капелюшки для гри.

Т и п у р о к у: комбінований.

О п о р н і с л о в а т а в и с л о в и: юрба, гомоніли, силоміць, грішні, непорушно, усі очі вступились в неї, затаївши духа, спокусити.

Хід уроку

I. Організація класу.

1. Настрій на урок.

Давайте усмішки усім дарувати:
і друзям, сестричці, і мамі, і тату.
Хай радість злітає у небо, як птах,
і добрі слова в нас усіх на устах.

Я дарую вам усмішку, гарний настрій, тепле слово. Поділіться і ви своєю приємною усмішкою з сусідом по парті. (Діти обмінюються усмішками, компліментами).

2. Використання інтерактивної технології "мікрофон".

Назвати добрі, ласкаві слова, використовуючи звертання:

- 1 група – до рідних;
- 2 група – до знайомих;
- 3 група – до однокласників.

II. Актуалізація і корекція опорних знань.

1. Прочитай, зрозумій. Хто заплутає слова?

За струмком дзюрчить село,
Небо в сонечко зійшло,
У ставку сплеснувся шпак,
У садку співав шупак,
Вистрибнув на півня кіт,
Кукурікнув старий кіт,
Сіла квітка на бджолу,
Дуб старий спиляв пилу...
Хто ж розплутає слова?!
Ви не зможете, бува? *В.Шаротько*

2. Читай, відповідай швидко: Хто це або що це?

Світле, прохолодне, чисте – (повітря).
Пекуче, палюче, гаряче – (сонце).
Справжній, вірний, щирий – (друг).
Чисте, безхмарне, блакитне – (небо).
Старанний, уважний, активний – (учень).

3. Підготовка до читання.

За складовою таблиці учні читають рядки складів із сполученням букв *ти, тр, пл..*

Тна, тно, тну, тни, тні, тне, тня, тню, тне.
Тра, тро, тру, три, трі, тре, тря, трю, тре.
Пла, пло, плу, пли, плі, пле, пля, плю, пле.

4. Робота з прислів'ями.

Прочитайте прислів'я:

а) лень пра кра за ли без ля.

Ма ка ця ща ве ке ді
(Маленька праця краща за велике безділля).

б) Щопосієш, тейпожнеш.

(Що посієш, те й пожнеш).

в) бріти–тві а дікі

До ді ба камнець, злі ти – нець.

(Добрі діти – батькам вінець, а злі діти – кінець).

– Як ви розумієте зміст цих прислів'їв?

– Чого вас навчає кожне прислів'я?

III. Повідомлення теми і мети уроку.

Дитинство. У кого його не було? Але у всіх воно різне. Ви народилися і живете у мирний час, про вас турбуються батьки. Ви захищені від бід і горя, маєте можливість навчатися в школі, відвідуєте гуртки за інтересами.

– Доберіть до слова *дитинство* прикметники і запишіть їх на кольорових стрічках. (Прикметники про ваше дитинство). Прошу підняти вгору ті стрічки, які відповідають умовам вашого життя в сім'ї, школі, суспільстві.

Ви підняли барвисті стрічки, ніхто з вас не підняв стрічку чорного кольору. Це означає, що ваше дитинство – радісне, щасливе, спокійне.

– А як ви вважаєте, чи у всіх дітей у далекому минулому було таке дитинство, як зараз у вас? Чому?

– Чи завжди діти мали що їсти, в що одягтися, навчатися в школі?

– Як жилося дітям – вашим ровесникам у сиву давнину?

– Ось про це ми й дізнаємося сьогодні на уроці, опрацювавши оповідання Бориса Грінченка "Украла".

IV. Мотивація пізнавальної діяльності.

Йшли дорогою троє подорожніх: Вода, Вогонь, Честь. Підійшли до роздоріжжя, зупинилися і вирішили розітяться. Кожен піде своєю дорогою.

– А як же відшукати кожного із нас?

– Якщо захочете знайти мене, – сказала Вода, – ідіть за тим, хто спраглий.

– Якщо захочете знайти мене, – сказав Вогонь, – ідіть за тим, хто хоче зігрітися.

А Честь стояла і мовчала.

– Чого ж ти мовчиш? Як віднайти тебе?

– Хто мене загубить, той уже не віднаїде, – відповіла Честь.

– Як ви зрозуміли слова Води? Слова Вогню?

– Чому Честь знайти просто неможливо, якщо ти її загубив?

Епіграф до твору: *Без милосердя людям не прожити.*

V. Сприймання нового матеріалу, його усвідомлення.

1. Розповідь про життя і творчість Б.Грінченка (1863–1910).

Борис Грінченко народився у дворянській родині на хуторі Вільховий Яр Харківського повіту. Батько письменника був сухою, суворою людиною. Мати над усе любила свого сина і, як могла, оберігала від холодних батькових очей.

Ріс хлопчик лагідним, із вразливою душею, любив усе живе. У п'ять років навчився читати і майже одночасно почав писати. Шестирічним хлопчиком складав вірші. В 11 років Борис віддав в середню реальну школу в Харкові.

Борис Грінченко склав екзамен на звання народного вчителя при Харківському університеті. Він здобув посаду вчителя й одночасно займався літературною діяльністю.

Учительська праця дала письменнику можливість глибоко вивчити психологічні особливості дітей, що почалося на достовірному відображенні їхніх характерів.

(Оповідання "Екзамен", "Дзвоник", "Украла", "Непокірний" та ін.).

Оскільки Б.Д.Грінченко працював у школі й добре знав життя школярів, то у своїх творах, присвячених дітям, розповідав про стосунки між учнями, вихованцями і вчителями, про бідність, злидні й нестатки, які калічили дитячі душі.

2. Робота над заголовком оповідання.

Уважно прочитайте назву твору.

Спершу пофантазуємо і зіграємо у гру "Мікрофон". Учень, який отримує мікрофон, висловлює свої припущення, про кого і про що саме йдеться у цьому творі.

3. Читання оповідання комбінованим способом "Учитель – учні".

4. Перевірка первинного сприймання.

– Чи правильно ви передбачили, про кого і про що йтиметься в оповіданні?

– Як ви вважаєте, чи хотіли б ви жити в той час?

5. Словникова робота.

Клас	Був
гомін	краде
учитель	непорушно
силоміць	жалісливий
грішні	правда
нас	честь

• Читання слів "луною" за вчителем.

• Читання слів згори вниз і навпаки.

– Чи всі слова зрозумілі?

Гомін – шум.

Силоміць – тягнути силою.

Грішні – люди, які роблять щось погане.

– Прочитайте іменники, прикметники, дієслова.

– До слова *жалісливий* доберіть синоніми.

Фізкультхвилинка. I-i-i! I-i-i!

Усміхнуся я тобі,
Я до тебе повернуся
І тобі теж усміхнуся.
Ми пограємось з тобою
І присядемо обоє.
Руки вгору підніматимемо
І тихенько опускатимемо.
Відпочили ручки – ніжки?
Знов сідаємо до книжки.

VI. Узагальнення і систематизація знань.

1. Читання твору учнями. Гра "Бджілки". Напівголосне читання учнями тексту, кожен у своєму темпі.

2. Використання інтерактивної технології "Метод мозкового штурму".

– Чи хотіли б ви жити в той час?

– Як вижити дітям, які позбавлені нормальних умов проживання?

– Якщо діти живуть у неблагополучній сім'ї, що їм чинити, як їм жити?

Таких дітей повинна захистити держава. Але сьогодні ми бачимо на вокзалах, вулицях міст дітей, які просять шматок хліба і гроші, або ще гірше – крадуть.

VII. Первинне застосування знань (пробні вправи).

1. Гра "Шість капелюшків мислення".

Погляд на ситуацію з усіх точок зору. Це важлива і потужна методика, яка змушує відійти від звичайного способу мислення і допомагає учням значно розширити коло своїх поглядів на ситуацію. Ця методика створена Едвардом де Боно в книзі "6 капелюшків мислення".

Пригадаємо правила гри.

– Говорити по черзі, а не всі одночасно.

– Не перебивати того, хто говорить.

– Поважати всі висловлені думки.

– Не сміятися, коли хтось говорить, за винятком, якщо хтось жартує.

– Не змінювати тему.

– Намагатися заохочувати до участі в дискусії інших.

Підсумок гри.

Кожна людина потребує милосердя і допомоги у скрутний для неї час. Допомогати потрібно завжди самотнім, хворим та літнім людям. Ми повинні уважно подивитись, кому потрібно допомогти. Наприклад, відвідати хворих, самотніх бабусю чи дідуся, прибрати в квартирі, купити ліки чи продукти або просто поговорити, усміхнутися. Робіть милосердні добрі справи.

2. Гра "Займи власну позицію".

– Хто головна героїня оповідання? Назвіть її ім'я.

– Що ж примусило Олександрю вкрати?

– Чому так важливо бути правдивим?

3. Доберіть синоніми до слова *правдивий*.

Чесний, брехливий, фальшивий, щирий, лукавий, відвертий, криводушний, порядний.

VIII. Застосування знань у стандартних умовах.

1. Гра "Сила мого імені".

Запишіть на аркуші своє ім'я. Придумайте добрі слова, що починаються на першу (другу) літеру вашого імені. Говоріть так: "Мене звати ... Не хочу хвалитися, але я...".

2. Гра "Без добра не було б життя".

Життя людини споконвіку будувалося на протилежних моральних поняттях – добро і зло. Складіть схему добра і зла, вибравши відповідні слова, які, на вашу думку, характеризують ці два поняття.

Чесність
Правдивість
Вдячність
Щедрість
Привітність
Грубість

ДОБРО Жорстокість **ЗЛО**
Толерантність
Заздрість
Милосердя
Жадібність
Довіра
Лінощі
Ненависть
Вірність
Зазнайство

"Добро і зло – одного більше, іншого менше – все це поєднується в людині", – писав Валерій Шевчук.

– Чи можна, на вашу думку, прожити без доброти?

– Що для вас означає бути добрим?

1 учень. Врятує світ краса, –
Завжди так говорили.
Тепер рятують світ любов і доброта,
Бо однієї краси занадто мало.

2 учень. Тож, люди на землі,
Спішіть добро творити,
Щоб нам не згинуть у морі зла,
Щоб кожен міг серед краси прожити
У царстві справедливості, любові і добра!

3 учень. Сказав мудрець: живи, добро звершай,
Та нагород за це не вимагай...

4 учень. Хай оживає істина стара:

Людина починається з добра!

ІХ. Підсумок уроку. Рефлексія.

Гра "Бажаю собі, і всім вам ...".

– Подивіться навкруги і уявіть, що поруч тільки гарні люди, які завжди допоможуть, підтримають. І ви задумайтеся: "Чи все я зробив для того, щоб людям біля мене було затишно, спокійно?" (Відповіді учнів).

– Пам'ятайте, що доброта – це ознака сили, а не слабкості, і нехай вас завжди супроводжують слова Т.Г.Шевченка: "Раз добром нагріте серце вік не охолоне".

– Чого вас навчило це оповідання?

– Знаючи ставлення людей до крадіїв, скажіть, чому ставлення дітей до головної героїні змінилося на краще? Чия в цьому заслуга?

– Яка головна думка оповідання?

Х. Домашнє завдання.

Скласти сенкан з ключовим словом.

– Олександра (дівчатка).

– Учитель (хлопчики).

Інтерв'ю з Олександрою (для групи сильних учнів).